

کتاب‌های چندموضوعی استاندارد

فرصت اندیشیدن و به کار بستن آموخته‌ها را نگیریم

رسانه‌های آموزشی به‌عنوان ابزارهای تسهیل‌گر، یاری‌رسان معلمان در توسعه یادگیری‌ها، تثبیت و تعمیق آموخته‌های دانش‌آموزان در دست‌یابی به اهداف آموزشی از پیش تعیین شده و از اجزای اصلی آموزش و یادگیری محسوب می‌شوند. کتاب‌های کمک‌درسی و کمک‌آموزشی هم در بین این ابزارها نقش مهم و عمده‌ای برعهده دارند.

مقدمه: برای دانش‌آموز، معلم و اولیا، توضیح درباره ساختار کتاب، نحوه انجام دادن تمرین‌ها، دسته‌بندی فعالیت‌ها و نکات ضروری دیگر، موضوعی مهم و بسیار قابل توجه است.

فهرست: وجود فهرست و دسته‌بندی موضوعی و محتوایی، راهنمای دانش‌آموزان در استفاده مناسب از محتوای تدوین شده است.

کیفیت کاغذ: مرغوبیت کاغذ به کار رفته در این دسته از کتاب‌ها که لزوماً باید بارها استفاده شوند امری انکارناپذیر است.

حروف (نوع، اندازه): در تنظیم محتوا توجه به گروه سنی و توانایی‌های آنان از موارد اساسی در بهره‌گیری مناسب‌تر از محتوا محسوب می‌شود. برای دانش‌آموزان پایه‌های اول و دوم ابتدایی، به لحاظ ویژگی‌های سنی و دیداری (بینایی) بهتر است فاصله خطوط بیشتر، اندازه حروف بزرگ‌تر و نوع خط هم مناسب با این گروه انتخاب شود و از خطوط مختلف استفاده نشود.

تعداد صفحات: تنظیم محتوا با توجه به گروه سنی، پایه تحصیلی و توان علمی و ذهنی دانش‌آموز از مزایای مهم و مورد توجه آن محسوب می‌شود. تعداد صفحات زیاد در تنظیم محتوا در هر رده سنی حجم را سنگین و غیرقابل استفاده می‌کند. نکته مهم توانایی جسمی دانش‌آموز در حمل و جابه‌جایی هر کتاب و ابزار آموزشی است. تدوین محتوا در حجم زیاد موجب دلسردی و بی‌توجهی دانش‌آموز در برخورد اول خواهد بود.

قطع کتاب: معمولاً در تنظیم محتوا از قطع A4 استفاده می‌کنند تا بتوانند تمرین‌های بیشتری ارائه دهند. در این صورت

در سال‌های اخیر، اکثر آموزگاران و والدین دانش‌آموزان، نسبت به بهره‌گیری از این رسانه‌های آموزشی برای تکمیل آموخته‌ها، تمرین، تثبیت و کسب مهارت در انجام فعالیت‌های درسی و آموزشی توجه ویژه‌ای نشان داده‌اند. این موضوع توجه ناشران و مؤلفان را به تولید مجموعه‌هایی با ویژگی‌های متفاوت و در عین حال ارزشمند، به‌صورت کتاب‌های تک‌جلدی تا مجموعه‌های چندجلدی، و حتی یک‌دوره تحصیلی جلب کرده است. این مجموعه‌ها که در مواردی چندموضوعی هم هستند، در صورتی مفید و مؤثر واقع می‌شوند که ارتباط بین محتوای تولید شده با محتوای کتاب‌های درسی که منبع اصلی آموزش محسوب می‌شوند حفظ شود. به منظور بهره‌مندی بیشتر و بهتر دانش‌آموزان از این مجموعه‌ها، رعایت شاخص‌هایی در تألیف و تولید آن‌ها باید مد نظر قرار گیرد:

ویژگی‌های فیزیکی: شامل طرح روی جلد، انطباق آن با محتوای موردنظر، تناسب با ویژگی‌های سنی، ذهنی، فکری، عاطفی و روانی مخاطبان (اکثر ناشران طرحی ثابت را برای یک‌دوره شش‌ساله تحصیلی انتخاب می‌کنند). در حالی که هر رده سنی ویژگی‌های خاص خود را دارد و رعایت این موضوع، علاوه بر اینکه احترام به مخاطب محسوب می‌شود، توجه مخاطب را جلب و انگیزه استفاده از کتاب‌های مذکور را نیز بیشتر می‌کند. شایان ذکر است، محتوای دروس در هر پایه، علاوه بر داشتن ارتباط طولی و عرضی در یک دوره تحصیلی، حد و مرز مشخص و متفاوتی از سایر پایه‌ها هم دارد.

محتوا بسیار زیاد و قطع آن هم برای یک پایه تحصیلی، حتی ششم ابتدایی، چندان مناسب و درخور نخواهد بود.

خلاصه درس‌ها را ارائه دهید: ارائه خلاصه درس‌ها، نکات مهم هر بحث و درس یا فصل، در ابتدای کتاب یا هر بخش، از موارد بسیار مهم و ضروری است که بسیار مورد استقبال دانش‌آموزان، اولیای آنان و در مواردی حتی آموزگاران پایه هم قرار می‌گیرد. این موضوع به این دلیل اهمیت دارد که شاید دانش‌آموز موضوع خاصی را به خوبی درک نکرده و نیاموخته باشد. تأکید بیشتر در این موارد، ارزش آموزشی محتوا را افزون می‌کند.

پاسخ کامل سوال‌ها را ندهید: از موارد شایع، ارائه پاسخ‌های سؤالات در انتهای هر فصل یا پایان کتاب است. شاید به این وسیله بخواهیم دانش‌آموز، اولیای مدرسه و حتی والدین را در یافتن پاسخ درست راهنمایی کنیم، ولی به این ترتیب از ارزش و اعتبار مجموعه کاسته و دیگر فرصتی برای اندیشیدن، فکر کردن، کاربرد آموخته‌ها و... باقی نمی‌گذاریم. کتاب‌های خوب چند موضوعی، در عین راهنمایی دانش‌آموزان، فرصتی برای اندیشیدن، تفکر، استدلال و کسب نتایج مناسب و درست از آموخته‌ها فراهم می‌کنند. شاید روش منطقی و معقولانه، تنظیم پاسخ‌ها در مجموعه‌ای جداگانه همراه با کتاب تألیف شده باشد. البته بیشتر پاسخ‌نامه‌هایی مورد اقبال قرار می‌گیرند که با ارائه دلیل و به صورت مستدل و منطقی فقط دانش‌آموز را به سوی یافتن پاسخ راهنمایی کنند، نه آن دسته از کتاب‌ها که صرفاً پاسخ نامه هستند.

باید به سفیدخوانی صفحات، حاشیه کاغذ، فاصله بین خطوط و... هم توجه کافی شود.

تصویر: وجود تصویر در متن و محتوا از نکات مهم و مورد توجه است. استفاده از تصویر در دوره ابتدایی به لحاظ کمک به تصویرسازی ذهنی در دانش‌آموزان است تا اطلاعات بیشتر و بهتری درباره موضوع به او بدهد. به همین دلیل، استفاده از تصاویر مرتبط با موضوع، واضح، روشن و در صورت نیاز رنگی، از بهترین و کامل‌ترین ابزارهای آموزشی محسوب می‌شود.

از موارد مهم، پرهیز از تصاویر بی‌ارتباط به موضوع، فقط برای جلب توجه یا در بسیاری موارد اشغال کردن فضای خالی صفحات است که هم از زیبایی کار می‌کاهد و هم بی‌توجهی‌های بعدی را به دنبال خواهد داشت.

حجم کتاب‌ها را سنگین نکنید: نکته قابل توجه در تولید کتاب‌های چندموضوعی این است که چون چند موضوع درسی در یک مجموعه تنظیم و ارائه می‌شوند، حجم کتاب‌ها بسیار سنگین‌تر از کتاب‌های کار معمولی است و اکثراً موضوعات درسی هم‌وزن و هم‌ارزش در یک مجلد عرضه می‌شوند. برای مثال: درس‌های ریاضیات، علوم تجربی، ادبیات فارسی و در مواردی هم تمام موضوعات درسی یک پایه که شامل ریاضیات، علوم تجربی، ادبیات فارسی، هدیه‌های آسمان، کار و فناوری، تفکر و پژوهش، مطالعات اجتماعی و احتمالاً هنر و کاردستی است که در نهایت حجم این

